

Prefață

În contextul actual când legislația națională și europeană privind reglementarea juridică a minorului a cunoscut modificări substanțiale, îndeosebi cu privire la respectarea drepturilor și libertăților acestuia, se impunea cu necesitate o abordare multi și interdisciplinară, cu accent pe interferența criminalisticii cu normele procesual penale și criminologia, pentru a evidenția cauzele care generează și condițiile care favorizează săvârșirea delincvenței juvenile, modul în care sunt respectate normelor procesuale penale și regulile tactice criminalistice în cadrul procesului penal, având ca subiect minorul.

Lucrarea de față, elaborată de un tânăr teoretician și practician al dreptului, răspunde acestui deziderat și este de actualitate deoarece până în prezent nu s-a efectuat nicio cercetare fundamentală având ca obiect de studiu interferența criminalisticii cu normele de drept procesual penal și criminologia care să releve elementele comune la care organul judiciar trebuie să se raporteze în cadrul investigației judiciare, criminalistice în cauzele penale cu minori.

Autorul prezintă câteva considerații generale cu privire la apariția criminalisticii și la rolul pe care l-au avut alte științe, cum ar fi: medicina legală, psihologia judiciară, fizica, chimia, informatica etc., în dezvoltarea și recunoașterea acesteia ca știință.

Apoi abordează tema lucrării din perspectiva conexiunii criminalisticii cu criminologia precizând și analizând cu rigurozitate principalele elemente comune: crima, criminalul, victima, prevenirea și combaterea fenomenului criminalității comisă de minori, prin mijloace specifice fiecărei științe.

Totodată, face o radiografie statistică a evoluției fenomenului criminalității privind minorii în țara noastră și a situației deținuților minori în țările din spațiul Uniunii Europene concluzionând că „numărul infracțiunilor comise de minori este în scădere”, dar mai ales faptul că „statisticile din anumite țări pot fi înșelătoare, deoarece cuprind elemente insuficiente despre datele și metodele locale de înregistrare”.

De evidențiat este faptul că autorul lucrării reușește să stabilească principalele cauze și condiții care generează și favorizează săvârșirea infracțiunilor de către minori, stabilind și măsuri concrete de prevenire și combatere a acestui fenomen.

De remarcat este faptul că autorul lucrării reliefează, sintetizat, prevederile legale naționale și internaționale cu privire la evitarea posibilei victimizări secundare a copiilor din partea sistemului judiciar, în cadrul procedurilor care li se aplică, punând accent pe conștientizarea aplicării unei „justiții prietenoase”

care prevede un sistem de justiție ce garantează respectarea și implementarea eficientă a tuturor drepturilor minorilor la cel mai înalt grad.

Punctul forte al lucrării îl reprezintă capitolul „Interferența criminalisticii cu dreptul procesual penal în cadrul investigației judiciare privind cauzele cu minori”, caracterizat prin originalitate și multiple elemente de noutate, autorul reliefând într-o succesiune logică principiile comune criminalisticii și dreptului procesual penal care guvernează investigația judiciară, normele procesuale penale și regulile tactice criminalistice pe care organul judiciar trebuie să le respecte pe parcursul defășurării unor activități de urmărire penală cum ar fi: ascultarea minorului în tripla sa calitate de suspect/inculpat, victimă și martor, precum și aspectele psihologice privind personalitatea anchetatorului care intră în contact cu minorul.

Putem afirma că lucrarea are o certă valoare științifică prin faptul că autorul:

– face o analiză temeinică cu privire la reglementarea juridică a minorului în cadrul procesului penal;

– stabilește în premieră pentru practica judiciară din țara noastră în ce constă conexiunea criminalisticii cu criminologia privind infraționalitatea minorului din România;

– identifică corect cauzele care generează și condițiile care favorizează comiterea infracțiunilor de către minori și propune măsuri concrete de prevenire și combatere;

– analizează într-o manieră riguroasă comparativă legislațiile din spațiul european și internațional care reglementează regimul juridic al minorului, reliefând asemănările și deosebirile dintre sistemele legislative;

– stabilește în premieră pentru practica judiciară din țara noastră elementele de interferență ale criminalisticii cu dreptul procesual penal și criminologia la care organul judiciar trebuie să se raporteze în cadrul investigației judiciare, criminalistice, în cauzele cu minori.

Prof. univ. dr. GHEORGHE POPA

Cuvânt-înainte

Lucrarea „*Minorul – subiect de drept din perspectiva interferenței criminalistice cu normele procesual penale*”, elaborată de lectorul universitar dr. Bogdan Buneci, prin modul în care este structurată, cât și prin conținut reprezintă o premieră în doctrina juridică românească, chiar dacă au mai existat unele încercări monografice relative la problematica minorului în fața legii penale.

Monografia debutează cu câteva precizări introductive relative la actualitatea, importanța și metodologia cercetării realizate, fiind relevat, pe drept cuvânt, rostul acestei cercetări pluridisciplinare și anume acela de a atrage atenția autorităților judiciare române asupra problematicii complexe pe care o ridică investigația minorului cu respectarea drepturilor și obligațiilor procesuale ale acestuia.

Actualitatea temei rezultă cu pregnanță și din redarea interferențelor dintre științele penale (drept penal, drept procesual penal, criminalistică, criminologie, medicină legală și psihologie judiciară) cu ocazia investigației judiciare a minorului în calitate sa de parte în procesul penal sau de subiect procesual, monografia fiind, totodată, un instrument util organelor judiciare chemate să aplice legea în astfel de cazuri.

O atenție deosebită este acordată analizei normelor penale relative la cauza de neimputabilitate a minorității, limitele răspunderii penale a minorului și măsurile educative neprivative (stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică) sau privative (internarea într-un centru educativ, internare într-un centru de detenție) de libertate care se pot lua față de minorul infractor.

Totodată, în raport de prevederile Directivei 2016/800 adoptate de Parlamentul European și Consiliu aplicabile copiilor suspectați sau acuzați de săvârșirea unei infracțiuni până la soluționarea definitivă a cauzei și de prevederile Codului de procedură penală, sunt analizate normele privitoare la procedura în cauzele cu infractori minori (de pildă, audierea minorului, cercetarea penală a minorilor, judecarea acestora etc.).

Astfel, după evidențierea implicațiilor regulilor de bază ale procesului penal (legalitatea, aflarea adevărului, prezumția de nevinovăție, dreptul la un proces echitabil) asupra activității de criminalistică și a unor principii specifice acesteia (principiul identității, săvârșirea infracțiunii determină modificări materiale în mediul înconjurător), autorul examinează cu succes dispozițiile procesuale și regulile de tactică criminalistică relative la audierea minorului (elemente de psihologie a persoanei ascultate, aspecte referitoare la personalitatea

anchetatorului, pregătirea ascultării, locul ascultării, audierea propriu-zisă a minorului, particularitățile tactice în ascultarea minorului, consemnarea declarațiilor), precum și interferența criminalisticii cu normele procesual penale incidente în cazul minorilor (făptuitori, victime și martori).

În final, pentru o tratare completă a materiei cercetate, autorul realizează o incursiune impresionantă în conținutul unor sisteme de drept consacrate cum sunt cele din Franța, Belgia, Polonia, Germania, Spania, Italia, Olanda, Elveția, Rusia, Anglia, după care redă unele concluzii rezultate din analiza cercetării comparative realizate relative la vârsta capacității penale și natura măsurilor educative care se pot lua față de minorii infractori, ambele raportate la sistemul de drept intern caracterizat printr-o diversitate de acte normative în materie, formulând și unele propuneri *de lege ferenda* pertinente și corect argumentate.

Lucrarea, care suntem convingși că va fi un succes pe piața literaturii juridice române, este extrem de densă, are la bază o amplă documentare legislativă și doctrinară (extrem de eterogenă, din mai multe ramuri ale dreptului sau ale științei în general), autorul, care este și un avocat de succes, reușind să prezinte la un înalt nivel științific întreaga problematică cercetată, astfel încât aceasta să fie mai corect cunoscută și aplicată de către autoritățile române competente.

Prof. univ. dr. Constantin Duvac

Facultatea de Drept a Universității Româno-Americane din București

Cuvânt-înainte

Lucrarea „*Minorul – subiect de drept din perspectiva interferenței criminalistice cu normele procesual penale*”, elaborată de domnul Buneci Bogdan, abordează un subiect actual și util, fiind **una dintre puținele monografii existente în această materie**.

Monografia are o valoare științifică ridicată, deoarece îmbină armonios chestiunile practice cu cele teoretice, valorificând totodată literatura juridică, dar și tratatele internaționale în vigoare.

Lucrarea are meritul de a fi una interdisciplinară, aflată la granița criminalistici cu normele procesual penale și criminologia, având din acest punct de vedere o puternică notă de originalitate.

Interesul pentru subiectul tratat este unul ridicat, confirmat de aspectele examinate între copertile cărții, care surprind corect realitățile din prezent și care vizează evoluția reglementărilor privind minorul pe plan național și internațional. În raport de analiza critică efectuată se fac propuneri de îmbunătățire a cadrului legal existent, consistente și bine venite pentru legiuitor. Într-adevăr, în cuprinsul lucrării autorul sesizează anumite neajunsuri ale dispozițiilor legale, făcând numeroase propuneri *de lege ferenda* pe care le consider binevenite în raport de stadiul actual al legislației privind minorul ca subiect de drept penal.

Autorul analizează din punct de vedere al elementelor de drept comparat reglementarea juridică a minorului în diferite țări din Uniunea Europeană, din afara acesteia, dar și din sistemul anglo-saxon.

Sunt demne de remarcat stilul de redactare – clar, concis și ușor de urmărit – dar și modul de sistematizare a lucrării.

Luând în considerare cele expuse anterior, cred că suntem în prezența unei monografii importante în peisajul juridic român, care este rodul unei cercetări aprofundate a tematicii abordate. Iar prin metoda folosită și stilul său, autorul a reușit să ofere celor interesați o lucrare utilă, care va face doctrina românească să fie mai bogată.

Prof. univ. dr. Mihai Adrian Hotca

Introducere

Intrarea României în Uniunea Europeană a deschis calea exercitării depline a dreptului privind libera circulație a cetățenilor și membrilor familiilor acestora, adoptându-se în același timp și reglementări referitoare la respectarea anumitor drepturi ale copilului (persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani), cum ar fi dreptul acestuia la dezvoltare, la nediscriminare, de a-și exprima o opinie, de a fi ascultat în raport de chestiunile care îl privesc și care să fie în conformitate cu vârsta și cu nivelul său de maturitate.

Am considerat că este important de a aborda o asemenea temă în contextul științific și juridic actual pentru a polariza atenția autorităților judiciare ale statului român asupra problematicii complexe pe care o ridică investigația judiciară a minorului dintr-o dublă perspectivă, aceea de a respecta cadrul procesual penal, dar și cea a drepturilor omului astfel cum sunt prevăzute în Convenția europeană a drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene și a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Demersul nostru a avut în vedere și analiza comparată a reglementărilor în materie națională și internațională, dar și a unor puncte de vedere exprimate în doctrină și jurisprudență privind investigarea criminalistică a infracțiunilor săvârșite de minori.

Tema supusă cercetării este de actualitate întrucât urmărește, ca scop inedit al cercetării științifice, reliefarea interferențelor dintre criminalistică, științele juridice și psihologia judiciară cu privire la procedura investigației judiciare în cazul minorului aflat în triplă calitate: suspect/inculpat, martor sau victimă.

Referitor la minorul în calitate de victimă, am abordat această problemă motivați de faptul că în prezent există foarte mulți copii care sunt în situații de vulnerabilitate deosebită, fiind victime ale abuzului, exploatării sexuale, trafiului de ființe umane, traficului ilicit de droguri și pornografiei infantile. Astfel, menționăm cu titlu de exemplu copiii străzii (potențiali delincvenți), copiii cu dezabilități și copiii având părinții plecați la muncă în străinătate, în multe cazuri aceștia reprezentând victime predilecte tocmai din cauza vulnerabilităților de statut ce-i caracterizează.

În acest sens, lucrarea vine să aducă o contribuție în activitatea de cercetare a minorului ca subiect de drept în primul rând tocmai prin faptul că ne-am propus ca abordare principală perspectiva analizei din punct de vedere teoretic și practic a interferenței criminalisticii cu normele procesual-penale în ceea ce-l privește pe minor, lărgind astfel universul de cunoaștere asupra problematicii de referință, întrucât există o multitudine de documente internaționale și interne care reglementează drepturi și garanții privindu-l pe minor.

Acest demers științific nu a fost ușor din cauza faptului că legislația în domeniu a fost într-o continuă dinamică și, mai mult decât atât, cunoaște deosebiri de la un stat la altul inclusiv în rândul statelor membre ale Uniunii Europene.

Apoi, pentru atingerea dezideratului propus, subiectul ales spre cercetare este abordat, lărgind perspectiva principală, atât pluridisciplinar cât și interdisciplinar, îmbinând domeniile criminalisticii, dreptului penal, dreptului procesual penal, criminologiei, psihologiei judiciare, medicinei legale, sociologiei juridice și informaticii.

Cu privire la interdisciplinaritatea temei, considerăm că aceasta este constitutivă, în sensul că am asociat prin integrare organică exemple tipice dintr-o serie de procese și fenomene specifice anumitor științe și care nu pot fi explicate corect și complet decât dacă ele sunt analizate și inserate în obiectul temei (ex: din criminologie, psihologie judiciară, informatică, sociologie juridică).

Din punct de vedere al aspectelor de drept comparat, am considerat că este necesar a evidenția reglementarea juridică în diferite state cu privire la răspunderea penală a minorului și investigația criminală.

Conținutul lucrării se finalizează cu scurte concluzii care au rolul de a trece în revistă perspectivele de prevenire și combatere a delincvenței juvenile, propuneri *de lege ferenda* vizând unificarea legislației referitoare la minori și dezvoltarea capacității autorităților pentru a realiza activități în concordanță cu dispozițiile legale pentru a se realiza o evoluție pozitivă în acest domeniu.

Evident că prezenta temă are în mod obiectiv o serie de limite determinate fie de subiectivismul autorului, fie de îngrădirile cercetării teoretice, însă, dincolo de acestea, considerăm că lucrarea generează idei novatoare pentru o analiză viitoare și noi direcții de cercetare privind delincvența juvenilă în România.

Autorul

Aspecte generale

Mediul natural al omului este societatea în care el trăiește, iar aceasta are nevoie în dezvoltarea sa de un echilibru ce trebuie să existe între interesele vieții sociale și interesele fiecărui individ în parte. Fiecare persoană are dreptul de a-și limita libertatea în măsura în care nu deranjează pe ceilalți și pe care i-o cere și interesul societății. În situația în care o persoană nu-și limitează libertățile sale individuale, încălcând anumite norme, cum ar fi cele ale dreptului penal, atunci intervine sancțiunea acestor norme ca o măsură de constrângere în respectarea lor.

Este adevărat că tot timpul constrângerea socială aparține dreptului, și aici ne referim în mod expres la dreptul penal¹, unde există forma constrângerii sociale prin aplicarea normelor penale, de unde rezultă o corelație expresă între om și societate și între societate și drept, întrucât omul nu poate fi separat de societate². În funcție de societatea dintr-o țară, dreptul penal este chemat pentru a rezolva necesitățile sociale, astfel încât prin construcția sa juridică să fie mijlocul prin care sunt sancționate persoanele ce încalcă normele de drept penal. În acest sens, norma penală trebuie respectată, iar în caz că vreo persoană o încalcă, aceasta este supusă sancțiunii pe care dreptul penal și procesul penal o aplică.

Sancțiunea care se aplică celor care încalcă normele penale se numește pedeapsă, reprezentând de fapt reacția societății față de cel care săvârșește un act antisocial. Este normal să se întâmplesse acest lucru, întrucât trebuie să existe un mijloc de apărare împotriva celor care săvârșesc infracțiuni.

---

¹ Pentru a exista un echilibru social trebuie respectate toate normele de drept, însă nu pentru toate se prevede în mod explicit, în conținutul lor, o formă de constrângere directă (de exemplu: norme constituționale, norme de drept internațional), realizarea finalității sociale a respectivelor norme prin aplicarea unei sancțiuni prin constrângere căzând în ultimă instanță tot în sarcina dreptului penal.

² Georges Cornil, *Le droit privé, essai de sociologie juridique simplifiée*, Edition Paris, M. Giard, 1924, p. 8 – autorul constată conexiunea între om și societate și între societate și om. Omul este împins prin instinctul său social să trăiască în societate și este inseparabil de societate, întrucât societatea există de când există omul. Pe de altă parte, dreptul este inseparabil de societate, el există de când există societatea, metamorfozându-se în timp sub aspectul complexității sale, astfel încât de la primatul dreptului forței specific societăților primitive astăzi am ajuns la consacrarea forței dreptului – autorul este citat în *Cursul de Criminologie* de Dr. Traian Pop, Ed. Institutul de Arte Grafice Ardealul, Cluj, 1924, p. 37.

Trebuie să arătăm însă faptul că pedeapsa nu este numai un mijloc de represiune împotriva celor care săvârșesc infracțiuni, ea reprezentând totodată și un mijloc de prevenție generală și specială. Astfel, pentru a-și produce efectele scontate, pedeapsa trebuie să se raporteze la natura infracțiunii și să fie individualizată în raport cu persoana care o săvârșește.

Gravitatea, implicațiile sociale ale actului infracțional și sancțiunea cuvenită trebuie apreciate și în funcție de autorul faptei, prin raportare atât la individualitatea infractorului cât și la mediul acestuia. Astfel, conform metodei pozitivistice, se procedează la a-l cerceta în „mod concret, experimental, pe infractor, în condițiile sale biologice, sociale și fizice, având în vedere motivele determinante ale actului său”¹.

Evoluția societății duce și la evoluția tuturor aspectelor vieții sociale, astfel că se modifică și evoluează și diferitele forme pe care le poate îmbrăca actul infracțional în funcție de fizionomia fiecărei societăți.

Atât timp cât va exista societatea omenească vor exista și infracțiuni, deoarece acestea reprezintă până la urmă un fenomen natural al vieții sociale. Important este însă ca incidența și frecvența infracțiunilor să fie reduse la un minim social, pentru ca societatea să poată garanta buna desfășurare a cadrelor vieții cotidiene în sensul unei evoluții sociale pozitive.

1.1. Considerații privind apariția și dezvoltarea criminalisticii ca știință

Evoluția dreptului penal în decursul timpului a dus la diferite tipuri de definiții privind crima (infracțiunea) și am putea aminti aici pe Raul de la Grasserie² care definește infracțiunea (crima) ca „*orice act conștient, care constituie violarea sau pericolul actual sau ulterior de violare a unui drept preexistent, și care dă naștere unui drept penal sancționat prin o lege pozitivă, realizând o lege naturală conformă cu sentimentul moral și cu necesitatea socială de conservare, așa cum se găsesc stabilite în mijlociu (n.n. – echilibru), într-un timp și într-un loc dat*”.

Există însă și alți autori, tot din perioada respectivă, și anume Andre Lorulot³, care definesc infracțiunea scoțând în evidență tarele comportamentale ale autorului, lăsând în plan secund aspectele ce țin de legislație sau de mentalitățile existente în societate la un moment dat: „*orice act având scopul de a obține printr-un procedeu oarecare, prin viclenie sau violență, prin acțiune sau*

---

¹ A se vedea Traian Pop, *op. cit.*, p. 66.

² Raul de la Grasserie, *Des principes sociologiques de la criminology*, Ed. Hachette Bnf, Paris, 1910, p. 24.

³ Andre Lorulot, *Crime et societe. Essai de Criminologie sociale*, Ed. Librairie Stock, 1st edition, Paris, 1923, pp. 33-39.

abținere, avantaje egoiste, economice sau morale, sau satisfacții personale, normale sau nu, morbide sau sănătoase, în detrimentul semenilor săi, cauzându-le o pagubă reală”.

În acest sens, mergând mai departe, autorul sus-menționat consideră că, de fapt, crima care se întâmplă într-un anumit timp și loc nu va putea fi considerată niciodată în viitor o virtute.

Atunci când vorbim despre dreptul penal și infracțiune trebuie să avem în vedere o accepție mai largă a acestuia privind atât dreptul penal material, dreptul procesual penal, cât și dreptul execuțional, pentru că toate împreună contribuie la soluționarea unei cauze penale în cazul săvârșirii unei infracțiuni.

După săvârșirea unei fapte penale legiuitorul a asigurat atribuții organelor judiciare de a garanta drepturile părților și ale celorlalți participanți în procesul penal, astfel încât numai prin dispozițiile legale să se strângă „*probele necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora*”¹.

Toate activitățile care trebuie întreprinse pentru îngrădirea și gestionarea corespunzătoare a consecințelor și implicațiilor sociale ale unei infracțiuni după săvârșirea acesteia sunt strâns legate nu numai de dispozițiile legale în materie, pe lângă aceste aspecte fiind necesare o serie de cunoștințe despre metode, mijloace tehnice, procedee tactice care se fac prin intermediul *criminalisticii*.

Chiar dacă în decursul istoriei dreptului *criminalistica* a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea, reguli de cercetare cum ar fi cele privind falsurile le întâlnim în „*Lex Cornelia de falsis*” iar ulterior, în timpul împăratului Iustinian, se întâlnesc și unele genuri de expertiză a scrisului atestate în Novelele 49 și 73 ale anului 539². Tot în aceeași perioadă, pe continentul asiatic, atât chinezii cât și coreenii foloseau amprente digitale ca semnătură (în jurul anilor 650), iar mai apoi, în secolele XII-XIII, amprenta digitală era folosită tot în această zonă în încheierea de tranzacții comerciale, la divorț sau la cercetarea omorului³.

Cu privire la scris, primul gen de expertiză a scrisului datează din anul 1569, când semnătura lui Carol al IX-lea a fost falsificată, iar cel cercetat trebuia să răspundă de fapt pentru o dublă crimă: de fals și *les majestate*⁴. În această perioadă apare chiar și un tratat al înscrierilor în fals⁵, în care Jacques Raveneau

---

¹ Art. 285 C. pr. pen.

² Emilian Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ed. Actami, București, 2001, p. 30.

³ Edmond Locard, *Traite de criminalistique*, Joanne Desvigne et ses Files, Tomes I-VII, Lyon, 1931-1939, p. 193.

⁴ Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *Criminalistică*, Ed. Fundației România de Măine, București 2009, p. 18 citându-l pe Edmond Locard.

⁵ Jacques Raveneau, *Traité des inscriptions en faux et reconnaissances d'écritures et de signatures par comparaison et autrement...*, Paris: l'auteur, 1665.